

Kur Korumalı Türk Lirası Mevduat Hesaplarının Muhasebeleştirilme Esasları

Accounting Principles of Exchange Rate Protected Turkish Lira Deposit Accounts

Kaan Ramazan ÇAKALI^{1*}

Gürol BALOĞLU²

¹ Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası, Teftiş Kurulu Başkanı, kaanramazanc@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4186-2291>

² Süzer Grubu, Denetim Grubu Başkanı, gurol@live.com, <https://orcid.org/0000-0003-1093-2664>

* Yazışılan Yazar/Corresponding author

Makale Geliş/Received: 12.09.2022

Makale Kabul/Accepted: 25.10.2022

Derleme Makale / Review Paper

DOI: 10.47097/piar.1173156

Öz

Kur korumalı mevduat hesabı döviz kurlarında yaşanan sert yükselişin bir sonucu olarak mevduat ve katılma hesabı sahiplerinin mağduriyetlerinin ve döviz kurlarında yaşanan dalgalanmaların önüne geçilmesi ve finansal istikrarın sağlanması amacıyla 2021 yılı sonunda hayatımıza giren bir üründür. Uygulama esasları T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen söz konusu üründen gerek gerçek gerekse tüzel kişiler faydalanabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, kur korumalı mevduat hesaplarından gerçekleştirilen işlemlerin muhasebeleştirilme esaslarının açıklanmasıdır. Bu amaçla, uygulama örnekleri üzerinden hareketle gerek tüzel müşteriler gerekse bankalar tarafından gerçekleştirilmesi gereken yevmiye kayıtları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ulusal literatürde kur korumalı mevduat hesabına ilişkin işlemlerin bankalar tarafından muhasebeleştirilmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda, bu çalışma ile muhasebe literatürüne katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Banka Muhasebesi, Muhasebe Kayıtları, Mevduat, Kur Korumalı Mevduat Hesabı

JEL kodları: M40, M41.

Abstract

Exchange rate protected deposit account came into our lives at the end of 2021 in order to prevent the grievances of deposit and participation account holders due to drastic rise in foreign exchange rates, to prevent fluctuations in exchange rates and to ensure financial stability. Both real and legal persons can benefit from this product, which the implementation principles determined by Republic of Türkiye Ministry of Treasury and Finance. The objective of this study is to explain the accounting principles of the transactions carried out in the exchange rate protected deposit accounts. For this purpose, journal entries to be made by both legal customers and banks are explained in detail, based on application examples. There is no study in the national literature on the accounting of transactions related to exchange rate protected deposit accounts by banks. In this sense, this study will contribute to the accounting literature.

Keywords: Accounting, Bank Accounting, Accounting Records, Deposit, Exchange Rate Protected Deposit Account

JEL codes: M40, M41.

1. GİRİŞ

Ülkemizde özellikle 2021 yılında döviz kurlarında yaşanan dalgalanmaların önlenmesi ve finansal istikrarın sağlanması amacıyla T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (HMB) tarafından yapılan basın açıklaması ile kur korumalı mevduat (KKM) ürünü yürürlüğe girmiştir. Ürünün devreye alınmasının temel amacı gerçek ve tüzel kişilerin döviz cinsinden mevduatları Türk Lirası'na çevirmelerinin teşvik edilmesi ve bu sayede döviz kurlarındaki dalgalanmaların önüne geçilmesi ve Türk Lirası'nın değerinin korunması olarak ifade edilebilir.

KKM ürünüyle ilgili olarak gerçekleştirilen kamuoyu duyurusunu takiben 2022 yılında önce ürünle ilgili bir tebliğ yayınlanmış sonrasında ise aynı yıl içerisinde uygulama esaslarını açıklayan bir uygulama talimatı da kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bununla birlikte, muhasebe açısından değerlendirildiğinde ise, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KKG) tarafından 2022 yılı içerisinde bir duyuru yayınlanmıştır. Bu duyuru ile KKM hesaplarının TEFRS ve BOBİ FRS hükümleri çerçevesinde muhasebeleştirilmesine yönelik esaslar kamuoyu ile paylaşılmıştır.

KKM ürünü, uygulamaya alındığı 2021 yılı sonundan itibaren yoğun talep görmüş ve bu ürüne transfer edilen tutarlar aylar itibarıyla artış göstermiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerine göre, 07.02.2022 tarihinde 313 milyar TL olarak gerçekleşen toplam KKM büyüklüğü, Temmuz ayında 1,04 trilyon TL'ye, 2 Eylül haftasında ise 1,3 trilyon TL'ye ulaşmıştır (www.bddk.org.tr).

KKM ürününün hayata geçmesiyle birlikte, muhasebe meslek mensupları, işletmeler ve bankalar açısından söz konusu ürüne yönelik muhasebe işlemlerinin ne şekilde yapılması gerektiği konusu gündeme gelmiştir. Bilindiği üzere, en genel anlamda muhasebe, finansal işlemlerin kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi ve raporlanması ile ilgilenen bir bilim dalıdır. Muhasebe bilimi, bu işlemleri gerçekleştirirken kendisine has yöntem ve prensipleri uygulamaktadır (Gökoğlan, 2022: 129).

KKM ürününün muhasebe bilimi açısından önemine istinaden, bu çalışmanın temel amacı, KKM hesaplarının muhasebeleştirilmesine yönelik esasların açıklanması olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında, söz konusu ürünün gerek tüzel kişiler gerekse bankalar tarafından muhasebeleştirilmesi esnasında dikkate alınması gereken esaslara uygulama örneklerinden hareketle yer verilmiştir. Ulusal literatürde KKM hesaplarının bankalar tarafından muhasebeleştirilmesi esaslarını inceleyen bir akademik çalışma bulunmamaktadır. Çalışmanın, bu yönüyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın takip eden bölümlerinde öncelikle konuyla ilgili literatürde yer alan çalışmaların özet bilgilerine yer verilmiştir. Sonraki bölümde KKM hesabına yönelik temel bilgiler ile uygulama esasları açıklanmıştır. Takip eden bölümde söz konusu ürünün TFRS ve BOBİ FRS çerçevesinde muhasebeleştirilme esaslarına değinilmiştir. Son kısımda ise KKM hesaplarına ilişkin muhasebe esasları uygulama örnekleri üzerinden açıklanmış ve sonuç bölümüyle çalışma sonlandırılmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Ulusal literatürde bankalar tarafından gerçekleştirilen muhasebe işlemlerine yönelik çeşitli akademik çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmaların kapsamı incelendiğinde genel olarak

bireysel veya tüzel kredi veya kredi kartlarına ilişkin işlemlerin (Çakalı, 2022; Kaban ve Topçu, 2020; Küçük, 2018; Çoban Çelikdemir ve Kartal, 2018; Kartal ve Çoban Çelikdemir, 2018; Kartal, 2017), mevduat veya altın bankacılığı hesaplarının (Canbaz ve Suner, 2019; Çoban Çelikdemir ve Çetin, 2016), TFRS-9 kapsamında gerçekleştirilen işlemlerin (Çıfci, 2021; Süner, 2020) yabancı para cinsinden işlemlerin (Küçüker ve Demirci, 2021), fon transfer işlemlerinin (Çelenk ve Tağtekin, 2021) ve sunulan ürün ve hizmetlere yönelik masraf ve komisyonların (Özdemir, 2015) muhasebeleştirilmesine yönelik oldukları görülmektedir.

Muhasebe literatürde yer alan akademik çalışmalar KKM hesabı açısından incelendiğinde ise iki çalışmaya ulaşılabilmektedir. Söz konusu çalışmalardan ilki Akgemici (2022) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, KKM hesabının TFRS-9 gereklilikleri kapsamında muhasebeleştirilme esasları açıklanmıştır. Çalışmada, söz konusu hesapla ilgili olarak temel bilgiler, hesabın niteliği, sınıflandırılmasına ve ölçümlemesine ilişkin esaslara değinilmiştir. Ayrıca, tüzel kişilere ilişkin uygulama örneklerinden yola çıkılarak işletmeler tarafından gerçekleştirilmesi gereken yevmiye kayıtları açıklanmıştır.

Kaya (2022) ise KKM hesaplarının vergi usul kanunu hükümleri çerçevesinde muhasebeleştirilmesine yönelik esasları analiz etmiştir. Çalışma kapsamında, öncelikle KKM hesabının temel özellikleri açıklanmış ve işletmelere olan getirisi örnekler üzerinden hesaplanmıştır. Sonrasında ise, bilançosunda yer alan döviz cinsinden mevduatlarını KKM hesabına dönüştüren şirketlerin dönem sonunda, hesap açılış tarihinde ve hesap kapanışlarında gerçekleştirmeleri gereken muhasebe kayıtları uygulama örneklerinden hareketle detaylı olarak açıklanmıştır.

Yukarıda da belirtildiği üzere ulusal literatürde KKM hesaplarının muhasebeleştirilmesine yönelik iki akademik çalışmaya ulaşılabilmektedir. Bu iki çalışmanın da ortak özelliği işletmeler tarafından gerçekleştirilmesi gereken muhasebe kayıtlarına yer vermeleridir. Bu çalışmada ise farklı bir bakış açısıyla, işletmeler tarafından gerçekleştirilecek yevmiye kayıtlarının yanı sıra KKM hesaplarına yönelik olarak bankalar tarafından yapılması gereken muhasebe kayıtlarına da yer verilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bu çalışma ile literatürde mevcut olan bir boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.

3. DÖVİZ DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI TÜRK LİRASI MEVDUAT HESABI

HMB tarafından 21.12.2021 tarihinde yapılan basın açıklaması ile vatandaşların döviz kurlarındaki dalgalanmalardan olumsuz etkilenmelerini önlemek amacıyla Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat (KKM) ürününün devreye alındığı bilgisi kamuoyu ile paylaşılmıştır. Ürünün işleyişine ilişkin olarak söz konusu basın duyurusunda belirtilen hususlar aşağıdaki gibidir (HMB, 2021):

- Ürün işleyişinde, gerçek kişilerin Türk Lirası cinsinden vadeli mevduat hesaplarına uygulanan faiz ile söz konusu vadeli hesabın açılışındaki ve vadesinin sonundaki döviz kurunun değişim oranı karşılaştırılacaktır. Karşılaştırma neticesinde, yüksek olan oran dikkate alınmak suretiyle ilgili hesabın nemalandırma işlemi gerçekleştirilecektir.
- KKM ürünü stopaj uygulamasından muaf tutulacaktır.
- İlgili hesaba ilişkin kur farkları hesaplanırken T.C. Merkez Bankası (TCMB) tarafından her gün saat 11.00'da ilan edilecek döviz alış kuru dikkate alınacaktır.

- Vade bitiminde faiz oranının kurlardaki değişim oranının altında kalması durumunda oluşacak fark ilgili müşterinin Türk Lirası hesabına yansıtılacaktır.
- En düşük faiz oranının TCMB politika faiz oranı şeklinde uygulanacak söz konusu ürün için vadeler üç, altı, dokuz ve on iki ay olarak belirlenmiştir.
- İsteyen tüm bankaların söz konusu sisteme katılabilecekleri ifade edilmiştir.
- Mevduat sahibinin ürünün vadesi dolmadan para çekmesi halinde KKM hesabı vadesiz hesap statüsüne dönüşecek ve müşteri faiz hakkından feragat etmiş olacaktır. Böyle bir durumda, hesap bakiyesinin güncellenme işlemi açılış ve kapanış tarihlerindeki TCMB kurları karşılaştırılarak düşük olan kur dikkate alınmak suretiyle gerçekleştirilecektir.

07.03.2022 tarihinde “Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ” (Tebliğ) 31771 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Tebliğin amacı, yurt içerisinde yerleşik olarak faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin döviz cinsinden mevduatlarının ve yine aynı şekilde katılım fonlarının Türk Lirası cinsinden katılım fonu veya mevduata dönüştürülmesi durumunda fon veya mevduat sahiplerine verilecek desteğe yönelik çerçevenin düzenlenmesi olarak belirlenmiştir (TCMB, 2022: 1-2):

3.1. Dönüşüm Aşamaları

TCMB tarafından 13.07.2022 tarihinde “Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğe İlişkin Uygulama Talimatı” (Uygulama Talimatı) yayınlanarak Tebliğ’e ilişkin uygulama esaslarının detayları açıklanmıştır. Uygulama talimatı kapsamında bahse konu dönüşüm işleminin aşamaları aşağıdaki gibi sıralanmıştır (TCMB, 2022: 1-2):

- Hesap sahibinin talebi doğrultusunda, yurt içerisinde yerleşik olan gerçek kişilerin bankalarda bulunan, yurt içerisinde yerleşik olan tüzel kişilerin ise 31.12.2021-30.06.2022 tarih aralığında bankalarda bulunan ABD Doları, Euro ve İngiliz Sterlini cinsinden mevduat veya katılım fonu hesap bakiyeleri dönüşüm kuru dikkate alınarak Türk Lirası’na dönüştürülür.
- Bir önceki maddede ifade edilen tarihlerde ABD Doları, Euro ve İngiliz Sterlini hesaplarını farklı bir bankaya aktaran tüzel kişiler, talep etmeleri durumunda döviz cinsinden mevduat veya katılım fonu bakiyelerinin Türk Lirası’na dönüştürülme işlemi dönüşüm kuru baz alınmak suretiyle gerçekleştirilir.
- Bahse konu sisteme dâhil olmak isteyen bankalar bünyesinde, TCMB adına kapsama giren döviz türleri bazında hesap açılışları gerçekleştirilir. Banka tarafından alınan talepler çerçevesinde satın alınan dövizler saat 17:00’a (iş günleri için) veya 13:30’a (yarım gün olan iş günleri için) TCMB’ye bildirilmek suretiyle açılan hesaplara transfer edilir. İfade edilen saatlerden daha sonra gerçekleştirilen işlemler ise takip eden iş günü gerçekleştirilir.
- Bankalar tarafından TCMB hesaplarına aktarılan tutarlara yönelik dekontlar ve dönüşümü gerçekleştirilen meblağlara ilişkin bilgiler, uygulama talimatında yer alan bildirim formu doldurularak aynı gün TCMB’ye bildirilir.
- TCMB, bankalar tarafından hesaplarına aktarılan döviz tutarlarını dönüşüm kurunu baz alarak satın alır.

- Döviz alış işlemlerinin Türk Lirası karşılıkları TCMB tarafından ilgili bankanın EFT merkezine iletilir.

3.2. Vade Sonunda Gerçekleştirilecek İşlemler

Ürünün vade bitiminde gerçekleştirilecek işlemlere Uygulama Talimatı'nda aşağıdaki şekilde yer verilmektedir (TCMB, 2022: 2-3):

- Vade sonunda döviz kurunun dönüşüm kurunun altında kalması durumunda banka tarafından hesap sahibine anapara ile birlikte faiz veya kâr payı ödemesi gerçekleştirilir.
- Vade sonundaki döviz kurunun dönüşüm kurunun üzerinde olması durumunda ise aşağıda belirtilen süreçler işlemler:
 - Faiz veya kâr payı tutarının kur farkından yüksek olması durumunda hesap sahibine faizle birlikte anapara veya katılma hesabı bakiyesi ödenir.
 - Faiz veya kâr payı tutarının kur farkından düşük olması durumunda ise anapara ile birlikte faiz veya kâr payının yanı sıra kur farkı ile faiz veya kâr payı arasındaki fark tutarı ödenir. Kur farkı ile faiz veya kâr payı arasındaki fark TCMB tarafından bankaya ödenir.
- Hesabın vade bitiminde tahakkuk eden faiz veya kâr payı banka tarafından TCMB'ye bildirilir. Vade sonunda gerçekleşen döviz kurunun dönüşüm kurunun üzerinde olması ve kur farkı üzerinden hesaplanan tutarın faiz veya kâr payından daha fazla olması halinde, faiz veya kâr payının kur farkı üzerinden hesaplanan bakiyeden düşülmesi suretiyle kalan tutar TCMB tarafından bankanın hesabına aktarılır.

4. DÖVİZ DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI TÜRK LİRASI MEVDUAT HESAPLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

KGK tarafından 01.03.2022 tarihinde yayınlanan duyuru ile KKM hesaplarına yönelik muhasebeleştirme esasları açıklanmıştır. Söz konusu duyuruda ilgili ürünün Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ve Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) kapsamında muhasebeleştirilmesine yönelik detaylara yer verilmiştir.

KKM hesaplarının TFRS çerçevesinde muhasebeleştirmesine yönelik esaslar aşağıdaki gibi sıralanabilir (KGK, 2022):

- Söz konusu hesapların, ilgili işletmeler tarafından TFRS-9 gereklileri çerçevesinde gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılarak ölçülmesi gereklidir.
- Bu gereklilikten hareketle, ilgili ürün işletmelerin finansal durum tablolarında "finansal yatırımlar" sınıfı altında gösterilmeli ve ürünün gerçeğe uygun değerindeki değişimler dönem sonlarında Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda "Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler/Giderler" kalemine yansıtılmalıdır.

KKM hesaplarının BOBİ FRS çerçevesinde muhasebeleştirmesine yönelik esaslar ise aşağıdaki şekilde özetlenebilir (KGK, 2022):

- KKM hesabı "diğer finansal araçlar" sınıfında değerlendirilmeli ve gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılarak ölçülmelidir.

- Bu durumdan hareketle, söz konusu ürün işletmelerin finansal durum tablolarında “finansal yatırımlar” sınıfı altında gösterilmeli ürünün gerçeğe uygun değerindeki değişimler dönem sonlarında işletmenin Kâr veya Zarar Tablosunda “Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları veya Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları” kalemine yansıtılmalıdır.

5. UYGULAMA

Bu bölümde kur korumalı TL mevduat hesaplarının muhasebeleştirilmesine yönelik banka ve mevduat sahibi işletme tarafında yapılacak muhasebe kayıtlarına yer verilecektir.

5.1. Kur Korumalı TL Mevduat Hesaplarının İlgili Banka Tarafından Muhasebeleştirilmesi

Önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere kur korumalı TL mevduat hesaplarının banka tarafından muhasebesinde mevduat vadesinde kur farkının mevduat faizinin üzerinde olduğu durum dışında normal mevduat ürünlerine kıyasla bir farklılık bulunmamaktadır.

Bu çerçevede mevduatın bağlanması sırasında banka tarafından yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki şekilde olacaktır:

A Bankası, tüzel kişi müşterisinin 1.000.000 TL tutarındaki mevduatını müşterisinin talimatı üzerine 01.02.2022 tarihinde 92 gün vadeli olarak %17'den bağlamıştır. Öncelikle bu tutarın mevduatın öngördüğü şekilde kur korumalı TL mevduat hükümlerine uygunluğu kontrol edilmelidir. Mevduatın ön gördüğü şartların sağlandığı anlaşıldıktan sonra bankada yapılması gereken muhasebe kayıtları şu şekildedir:

-----01/02/2022-----

304210 Resmi, Ticari ve Diğer Kuruluşlar Mevduatı (Y.İ.Y.) – 1.000.000
Vadesiz

Ticari Kuruluşlar Mevduatı

Her Çeşit Ortaklıklar (Sigorta Şirketleri Hariç)

314212 Resmi, Ticari ve Diğer Kurumlar Mevduatı (Y.İ.Y.) – Vadeli 1.000.000

Ticari Kuruluşlar Mevduatı

Her Çeşit Ortaklıklar (Sigorta Şirketleri Hariç)

Vadeli mevduat açılışı

Banka açısından kur korumalı mevduatla ilgili olarak vadeye kadar yapılması gereken özellikli bir işlem olmayacaktır. Vadeye kadar olan işlemler normal mevduat şeklinde muhasebeleştirilecektir. Bankanın, vadede oluşan kur seviyesinden bağımsız şekilde, ödeme taahhüdü hesap üzerinde tanımlı faiz oranı ile sınırlı olup varsa kur farkları TCMB tarafından karşılanacağı için banka tarafında ilave bir taahhüt oluşmamakta, bu nedenle de banka finansal tablolarına ara dönemde ortaya çıkan kur farklarına ilişkin herhangi bir muhasebe işlemi gerçekleştirmeye gerek bulunmamaktadır.

Buradaki örnekte 31.03.2022 tarihli finansal tablolarda vadeli mevduata ilişkin faiz gider reeskontu hesaplanması dışında yapılması gereken başkaca bir işlem bulunmamaktadır. Ayrıca, bu nedenle, hesap açılış tarihinde ilgili döviz kurunun seviyesini muhasebe kayıtları üzerinde takip etme zorunluluğu da ortaya çıkmadığından her ne kadar bankacılık sistemi üzerinde bu kur bilgisi takip edilebilmekle birlikte muhasebe kaydı açısından bir ihtiyaç ortaya çıkmamaktadır.

Vade tarihinde iki senaryo ortaya çıkabilir. Bunlardan birincisi, vadeli mevduatın açılış ve kapanış tarihlerinde oluşan kur seviyelerine bağlı olarak oluşan kur farkının mevduat için ilgili dönemde hesaplanan faiz tutarından düşük ya da bu tutara eşit olduğu durum, ikincisi ise kur farkının faiz tutarından yüksek olduğu durumdur. İlk senaryonun oluşması halinde normal mevduat işleminden farklı herhangi bir durum ortaya çıkmayacak, ikinci durumda ise kur farkı ile faiz tutarı arasındaki fark TCMB tarafından karşılanmak üzere müşteriye ödenecektir.

Diyelim ki, vadede kur farkı ve faiz oranı arasındaki fark nedeniyle herhangi ilave ödeme oluşmamıştır. Bu durumda yapılacak ödemeye ilişkin muhasebe kaydı normal bir mevduat kapama işleminden farklı olmayacaktır. Bu kayda aşağıda yer verilmiştir.

-----03/05/2022-----

61021	Türk Parası Mevduata Verilen Faizler (Y.İ.Y.K)	42.849
	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	
	Her Çeşit Ortaklıklar (Sigorta Şirketleri Hariç)	
314212	Resmi, Ticari Ve Diğer Kurumlar Mevduatı (Y.İ.Y.) - Vadeli	42.849
	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	
	Her Çeşit Ortaklıklar (Sigorta Şirketleri Hariç)	

Faiz tahakkuku

-----03/05/2022-----

314212	Resmi, Ticari Ve Diğer Kuruluşlar Mevduatı (Y.İ.Y.) - Vadeli	1.042.849
	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	
	Her Çeşit Ortaklıklar (Sigorta Şirketleri Hariç)	
304210	Resmi, Ticari Ve Diğer Kurumlar Mevduatı (Y.İ.Y.) - Vadesiz	1.042.849
	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	
	Her Çeşit Ortaklıklar (Sigorta Şirketleri Hariç)	

Vadeli mevduat kapanışı

Görülebileceği üzere, ilgili vadeli hesaba faiz tahakkuku gerçekleşmiş, ardından vadeli hesap bakiyesi vadesiz hesaba aktarılmıştır. Döneme ait faiz hesabında $1.000.000 \text{ TL} \times \%17 \times (92/365)$ ile 42.849 TL'ye ulaşılmıştır.

Şimdi diyelim ki, kur farkı tutarı faiz tutarının üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durumda aradaki fark TCMB tarafından karşılanmak üzere bir ara hesap üzerinden müşteriye ödenecektir. Bu durumda herhangi bir gider hesabı çalışmayacaktır.

Ayrıca kur farkı vadeli mevduatın bir uzantısı olmayıp bir faiz unsuru içermediğinden kur farkına ilişkin gerekli aktarım vadeli hesaba değil doğrudan vadesiz hesaba yapılacaktır.

Örnekte, dönem başı Amerikan Doları seviyesinin 13,80 TL olarak belirlendiğini, dönem sonunda ise bu rakamın 16,40 TL olarak izlendiğini varsayalım. Bu durumda ortaya çıkan değişim $16,40 / 13,80$ 'den %118,84 olarak hesaplanacaktır. Bu durumda, 1.000.000 TL anaparanın döviz olarak elde tutulmasıyla vade sonunda oluşacak Amerikan Doları karşılığı 1.188.400 TL olarak hesaplanacaktır. Buradan 188.400 TL kur farkı oluşmakla birlikte 42.849 TL faiz ödemesine hak kazanıldığı görülmektedir. Aradaki fark, kur korumalı mevduat ürününün özelliği nedeniyle TCMB tarafında karşılanacaktır. Bu durumda $188.400 - 42.849$ üzerinden hesaplanan 145.551 TL'nin bir ara hesap üzerinden müşterinin vadesiz mevduat hesabına ödenmesi gerekecektir.

Kur farkı ödemesine yönelik muhasebe kaydı aşağıda belirtildiği şekilde yapılacaktır.

-----03/05/2022-----

28099	Borçlu Geçici Hesaplar – T.P.	145.551
	Diğer Borçlu Geçici Hesaplar	
304210	Resmi, Ticari Ve Diğer Kurumlar Mevduatı (Y.İ.Y.) - Vadesiz	145.551
	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	
	Her Çeşit Ortaklıklar (Sigorta Şirketleri Hariç)	

Kur farkı ödemesi

Görülebileceği üzere, ödemede 280 Borçlu Geçici Hesaplar kullanılmıştır. Mevzuat gereğince, ödenen kur farkları müşteri bazında TCMB'den talep edilecek ve TCMB tarafından Kur Korumalı TL Mevduat işlemlerinde kullanılmak üzere bankalar nezdinde açılan hesaba yatırılacaktır.

Bu işlem gerçekleştirildiğinde banka tarafından 280 Borçlu Geçici Hesap, TCMB tarafından açılan bu hesapla karşılıklı çalışmak üzere, kapatılacaktır. Muhasebede 280 Borçlu Geçici Hesap yerine 278 Muhtelif Alacaklar hesabının kullanılması da mümkündür.

Kur korumalı TL mevduat hesabının yurtiçi yerleşik tüzel kişi müşterisi yerine farklı müşteri tipleri tarafından tercih edilmesi durumunda muhasebe sırasında seçilecek hesapların farklılaşacağı tabiidir.

Bununla birlikte, bir sonraki alt başlıkta yer verildiği üzere, şirket tarafında gerçekleştirilecek kayıtları da aynı örnek üzerinde sunabilmek amacıyla çalışmamızda bir tüzel kişi müşterisi ele alınmıştır.

5.2. Kur Korumalı TL Mevduat Hesaplarının İlgili Müşteri Tarafından Muhasebeleştirilmesi

Önceki bölümde döviz dönüşümlü kur korumalı TL mevduat hesaplarının banka tarafından ne şekilde muhasebeleştirileceği açıklanmıştı. Aynı örnek üzerinden, mevduat müşterisi tüzel kişi tarafından yapılması gereken muhasebe kayıtlarına aşağıda yer verilmiştir.

Öncelikle 01.02.2022 tarihinde vadeli hesap açılışına ilişkin muhasebe kaydı gerçekleştirilecektir.

-----01/02/2022-----

102	Bankalar Hesabı	1.000.000
	A Bankası	
	Vadeli	
102	Bankalar Hesabı	1.000.000
	A Bankası	
	Vadesiz	

Vadeli mevduat açılışı

Bu işlem gerçekleştirildikten sonra yine vadeye kadar normal vadeli hesaplarda olduğu gibi gerekli reeskont işlemleri gerçekleştirilebilecektir. Finansal tabloların Uluslararası Finansal Raporlama Standartları kapsamında hazırlanması durumunda ise TFRS 9 Finansal Araçlar standardı kapsamında raporlama dönemlerinde kur farkı ve faiz geliri birlikte gözetilerek gerçeğe uygun değer farkı hesaplanması gerekebilecektir. Vadeye gelindiğinde ise yine oluşan kur farkının tutarına göre iki farklı senaryo gerçekleşebilecektir. İlk senaryoda oluşan kur farkının mevduat faizi kadar ya da bundan düşük olması durumunda herhangi bir ilave ödeme gerçekleşmeyeceğinden şirket açısından muhasebe kaydı normal bir vadeli hesapta yapıldığı gibidir. Buna göre, vadede faiz tahakkukunun gerçekleşmesini takiben aşağıda detaylarına yer verilen muhasebe kaydı yapılacaktır.

-----03/05/2022-----

102	Bankalar Hesabı	42.849
	A Bankası	
	Vadeli	
642	Faiz Gelirleri Hesabı	42.849

Faiz tahakkuku

-----03/05/2022-----		
102	Bankalar Hesabı	1.042.849
	A Bankası	
	Vadesiz	
102	Bankalar Hesabı	1.042.849
	A Bankası	
	Vadeli	

Vadeli mevduat kapanışı

Birinci senaryoda herhangi bir kur farkı oluşmamıştır. İlk örnekte yer verildiği gibi ikinci senaryoda 145.551 TL tutarında bir kur farkı oluşması durumunda birinci senaryodaki muhasebe kayıtları aynı şekilde yapılmakla birlikte ayrıca aşağıdaki kayıt da oluşacaktır.

-----03/05/2022-----		
102	Bankalar Hesabı	145.551
	A Bankası	
	Vadesiz	
646	Kambiyo Kârları Hesabı	145.551

Kur farkı ödemesi

Böylece ilgili banka tarafından ödenen tutar faiz geliri olarak muhasebeleştirilirken TCMB tarafından karşılanan kısım ise kambiyo kârını oluşturmaktadır.

6. SONUÇ

Özellikle 2021 yılında ülkemiz yüksek döviz kurlarına ve döviz kurlarında aşırı dalgalanmalara maruz kalmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak, KKM hesabı 2021 yılı sonunda uygulamaya koyularak hayatımıza girmiştir. Bu üründen ilk başta yalnızca gerçek kişiler yararlanabilmekte iken, sonraki dönemlerde yapılan değişikliklerle tüzel kişilere de faydalanma imkânı tanınmıştır. Bu üründen beklenen temel fayda gerçek ve tüzel kişilerin döviz mevduatlarını Türk Lirası'na çevirmelerini teşvik etmek, buna karşın döviz kurlarındaki olası yükselişler karşısında getiri anlamında kayıp yaşamamalarını sağlamaktır.

Ürünün en önemli özelliği, bu üründen faydalanan müşterilere faiz getirisi sağlamanın yanı sıra döviz kurundaki yükselişlere karşı da koruma sağlamasıdır. Bu amaçla, ürün işleyişinde hesap açılış tarihindeki ve vade sonundaki döviz kurları dikkate alınmakta ve

faiz getirisinin kur farkı getirinden daha düşük olması halinde hesap sahibine kur farkı kaynaklı ilave bir getiri de sağlamaktadır.

BDDK verileri dikkate alındığında, KKM ürününe uygulamaya alındığı 2021 yılı sonundan bu yana ülkemizde yoğun bir talebin olduğu, 2022 yılı Şubat ayının ilk haftası verilerine göre 313 milyar TL olan toplam ürün hacminin 2 Eylül haftası itibarıyla 1,3 trilyon TL'ye yükseldiği görülmektedir.

Çalışmanın amacı KKM hesaplarına ilişkin muhasebeleştirme esaslarının açıklanması olarak belirlenmiştir. Ulusal literatürde konuyla ilgili yer alan çalışmalar irdelendiğinde iki akademik çalışmaya rastlanmış ve bu çalışmaların tüzel kişiler açısından muhasebe esaslarını kapsamalarına dâhil ettikleri görülmüştür.

Bu sebeple, çalışmamızın kapsamını tüzel kişiler tarafından gerçekleştirilen muhasebe kayıtlarının yanı sıra literatürde henüz çalışılmamış bir konu olan bankalar açısından söz konusu ürünlerin muhasebeleştirme hesaplarının açıklanması oluşturmuştur. Çalışmada, uygulama örneklerinden hareketle KKM ürününe ilişkin işlemlerin yevmiye kayıtları oluşturulmuştur.

Bu çalışma, KKM ürününü işletmeler tarafından muhasebeleştirilme esaslarının yanı sıra banka muhasebesi açısından ele alması sebebiyle ulusal literatürde yer alan bir boşluğu doldurmaktadır. Bununla birlikte, önümüzdeki dönemlerde bankaların veya işletmelerin finansal tablo incelemelerine yönelik gerçekleştirilecek akademik çalışmalarda KKM özelinde analizlere de yer verilebilecektir. Ayrıca, söz konusu ürünün işleyişine yönelik olarak önümüzdeki dönemlerde kamuoyuna açıklanacak değişikliklerin olması durumunda, bunların muhasebe kayıtlarına etkisi de farklı bir çalışma konusu olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akgemici, A. (2022). Kur Korumalı Mevduat Hesabının TFRS 9 Kapsamında Muhasebeleştirilmesi. *International Social Science Studies Journal*, 8(97), 1347-1352.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2022). Bankacılık Sektörü Verileri. URL: <https://www.bddk.org.tr/Veri/Index/69>, (Erişim: 08.09.2022).
- Canbaz, M. ve Suner, M. (2019). Bankalarda Altın Karşılığı Açılan Mevduat ve Kredi Hesapları ile Bazı Cari İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 307-329.
- Çakalı, K. R. (2022). Bankalarda Tüketici Kredilerinin ve Bireysel Kredi Kartlarının Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm*, 32(170), 185-210.
- Çelenk, H. ve Tağtekin, T. (2021). Katılım Bankalarında Fon Transfer Fiyatlama Sistemi, Finansal Performansa Yansıması ve Muhasebeleştirilmesi (Katılım Bankasında Bir Uygulama). *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 112-122.
- Çıfci, H. N. (2021). Bankacılık Sektöründe Kredilerin TFRS-9'a Göre Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması – Beklenen Kredi Zararı. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(1), 343-362.

- Çoban Çelikdemir, N. ve Çetin, A. (2016). Altın Bankacılığı ve Altın İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 11-32.
- Çoban Çelikdemir, N. ve Kartal, M. T. (2018). Kredi Garanti Fonu Teminatlı Kredilerin Muhasebeleştirilmesi ve KGF Teminatlarının Bankalara Faydaları. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(17), 13-38.
- Gökoğlan, K. (2022). Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerindeki Öğrencilerin Muhasebe Eğitimindeki Sorunları ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. Osman Seyitoğulları (Ed.), *Teorikten Görgüle Muhasebe Araştırmaları* içinde (129-148), Ankara: Orion Akademi.
- Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2021). Basın Açıklaması. URL: <https://www.hmb.gov.tr/duyuru/basin-aciklamasi-i-21-12-2021>, (Erişim: 07.09.2022).
- Kaban, İ. ve Topçu, Y. (2020). Bankacılık Kredi Süreçlerinde Kullanılan Munzam Senetlerin Hukuki Boyutu Temelinde Muhasebeleştirilmesi ve Denetimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (64), 84-101.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2022). Döviz/Altın Dönüşümlü Kur/Fiyat Korumalı TL Mevduat Hesaplarının Muhasebeleştirilmesi Hakkında Duyuru. URL: <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Diger/Kur%20Korumal%C4%B1%20TL%20Mevduat%20Hesaplar%C4%B1n%C4%B1n%20Muhasebele%C5%9Ftirilmesi.pdf>, (Erişim: 09.09.2022).
- Kartal, M. T. (2017). Bankalarda Kredi Kartı Puan İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm*, 140, 69-82.
- Kartal, M. T. ve Çoban Çelikdemir, N. (2018). Bankalarda Personellere Kullanılan Kredilerin Muhasebeleştirilmesi. *Maliye ve Finans Yazıları*, 1(109), 203-232.
- Kaya, H. P. (2022). Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı Türk Lirası Mevduat Hesaplarının Vergi Usul Kanunu Kapsamında Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm*, 32(172), 117-132.
- Küçük, E. (2018). Taksit Ertelemeli Kredilerin Muhasebeleştirilmesi: Değerleme ve Kayıtlama Yaklaşımlarına İlişkin Öneriler. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(4), 133-148.
- Küçüker, M. ve Demirci, Ş. D. (2021). Bankalarda Yabancı Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi: Mevcut Uygulama ve Kur Değişiminin Etkileri Standardı Arasındaki Farklar. *Mali Çözüm*, 31(167), 85-106.
- Özdemir, O. (2015). Bankaların Ücret ve Komisyon Gelirlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Finansal Göstergelere Etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (67), 55-70.

Süner, M. (2020). Bankalarda Takipteki Krediler İçin Tahakkuk ve Reeskont Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi. İzmir YMMO Dergisi, 2(1), 35-41.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2021). Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Sayı: 2021/14). URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211221M1-1.htm>, (Erişim: 08.09.2022).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2022). Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğe İlişkin Uygulama Talimatı. URL: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/b55353d5-7d27-4b89-8658-a2a1441bef0e/Turk_Lirasi_Mevduat_ve_Katilma_Hesaplarina_Donusumun_Desteklenmesi_Hakkin_da_Tebliğe_Iliskin_Uygulama_Talimatı.pdf?MOD=AJPERES, (Erişim: 09.09.2022).